

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 16. februarja 2023*

„Predhodno odločanje – Konkurenca – Povračilo škode, nastale zaradi ravnanja, ki je s členom 101(1) PDEU prepovedano – Sklep Komisije o ugotovitvi obstoja dogovarjanja o določanju cen in povišanju bruto cen tovornjakov v Evropskem gospodarskem prostoru (EGP) – Nacionalno pravilo civilnega postopka, ki določa, da v primeru delne ugoditve zahtevku vsaka stranka nosi svoje stroške, razen če ne gre za zlorabo – Procesna avtonomija držav članic – Načeli učinkovitosti in enakovrednosti – Direktiva 2014/104/EU – Cilji in splošna uravnoteženost – Člen 3 – Pravica do popolne odškodnine za nastalo škodo – Člen 11(1) – Solidarna odgovornost storilcev kršitve konkurenčnega prava – Člen 17(1) – Možnost, da nacionalno sodišče oceni škodo – Pogoji – Praktična nemožnost ali pretirane težave pri ocenjevanju višine škode – Člen 22 – Časovna veljavnost“

V zadevi C-312/21,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Juzgado de lo Mercantil nº 3 de Valencia (sodišče za gospodarske spore št. 3 v Valenciji, Španija) z odločbo z dne 10. maja 2021, ki je na Sodišče prispela 19. maja 2021, v postopku

Tráficos Manuel Ferrer SL,

D. Ignacio,

proti

Daimler AG,

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi A. Prechal, predsednica senata, M. L. Arastey Sahún, sodnica, F. Biltgen, N. Wahl (poročevalec) in J. Passer, sodniki,

generalna pravobranilka: J. Kokott,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

* Jezik postopka: španščina.

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Tráficos Manuel Ferrer SL in D. Ignacio Á. Zanón Reyes, abogado,
- za Daimler AG E. de Félix Parrondo, J. M. Macías Castaño, M. López Ridruejo in M. Pérez Carrillo, abogados, ter C. von Köckritz in H. Weiß, Rechtsanwälte,
- za špansko vlado J. Rodríguez de la Rúa Puig, agent,
- za Evropsko komisijo A. Carrillo Parra, F. Jimeno Fernández in C. Zois, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 22. septembra 2022

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 101 PDEU, zlasti glede zahteve po popolni odškodnini za škodo, nastalo zaradi protikonkurenčnega ravnanja, in člena 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med podjetjema za cestni prevoz blaga Tráficos Manuel Ferrer SL in D. Ignacio na eni strani ter podjetjem Daimler AG na drugi strani, zaradi odškodninske tožbe, ki sta jo vložili prvonavedeni podjetji in katere predmet je povračilo škode, nastale zaradi kršitve člena 101 PDEU, ki jo je ugotovila Evropska komisija in ki jo je storilo več proizvajalcev tovornjakov, med katerimi je podjetje Daimler.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V uvodni izjavi 6 Direktive 2014/104/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. novembra 2014 o nekaterih pravilih, ki urejajo odškodninske tožbe po nacionalnem pravu za kršitve določb konkurenčnega prava držav članic in Evropske unije (UL 2014, L 349, str. 1), je navedeno:

„Za zagotovitev učinkovitih tožb na izvajanje v zasebnem interesu na podlagi civilnega prava in učinkovitega izvajanja v javnem interesu organov, pristojnih za konkurenco, morata obe orodji součinkovati, da se zagotovi čim večja učinkovitost pravil o konkurenci. Na skladen način je treba urediti način usklajevanja obeh oblik izvrševanja, na primer z ureditvijo dostopa do dokumentov, s katerimi razpolagajo organi, pristojni za konkurenco. S takšnim usklajevanjem na ravni Unije se bo mogoče izogniti tudi raznolikosti veljavnih pravil, ki bi lahko ogrožala pravilno delovanje notranjega trga.“

4 V uvodni izjavi 11 te direktive je navedeno:

„Kadar ne obstaja pravo Unije, odškodninske tožbe urejajo nacionalna pravila in postopki držav članic. Iz sodne prakse [Sodišča] izhaja, da lahko vsakdo zahteva odškodnino za škodo, ki jo je utrpel, če obstaja vzročna zveza med takšno škodo in kršitvijo konkurenčnega prava. Vsa nacionalna pravila, ki urejajo uveljavljanje pravice do odškodnine za škodo, povzročeno s kršitvijo člena 101 ali 102 PDEU, vključno s pravili v zvezi z vidiki, ki jih ta direktiva ne obravnava, kot je pojem vzročne zveze med kršitvijo in škodo, morajo upoštevati načeli učinkovitosti in enakovrednosti. To pomeni, da jih ne bi smeli oblikovati ali uporabljati na način, ki pretirano otežuje ali dejansko onemogoča uveljavljanje pravice do nadomestila, zagotovljene s PDEU ali na način, ki je manj ugoden kot pravila, ki se uporabljajo za podobne nacionalne tožbe. Kadar države članice v nacionalnem pravu določijo druge pogoje za odškodnino, kot so odgovornost, ustreznost ali krivda, bi morale imeti možnost ohraniti te pogoje, če so skladni s sodno prakso Sodišča, načeloma učinkovitosti in enakovrednosti ter to direktivo.“

5 V uvodni izjavi 12 navedene direktive je navedeno:

„Ta direktiva je del pravnega reda Unije v zvezi s pravico do odškodnine za škodo, povzročeno s kršitvami konkurenčnega prava Unije, zlasti glede vrnitve v prejšnje stanje in opredelitve škode, kakor sta opredeljeni v sodni praksi Sodišča, ter vnaprej ne omejuje nadaljnjega razvoja pravnega reda Unije na tem področju. Vsakdo, ki je utrpel škodo, povzročeno s takšno kršitvijo, lahko zahteva odškodnino za dejansko izgubo (*damnum emergens*) in dobiček, za katerega je bila ta oseba prikrajšana (izgubljeni dobiček ali *lucrum cessans*), ter plačilo obresti, ne glede na to, ali so te kategorije v nacionalnem pravu opredeljene ločeno ali skupaj. [...]“

6 V uvodni izjavi 14 te direktive je navedeno:

„Za odškodninske tožbe za kršitev konkurenčnega prava Unije ali nacionalnega konkurenčnega prava je običajno potrebna večplastna analiza dejanskega stanja in ekonomskih dejavnikov. Z dokazi, potrebnimi za dokazovanje odškodninskega zahtevka, pogosto razpolagajo izključno nasprotna stranka ali tretje osebe ter zato niso zadosti znani ali dostopni tožniku. [...]“

7 V uvodni izjavi 15 Direktive 2014/104 je navedeno:

„Dokazovanje je pomemben element, kar zadeva vložitev odškodninskih tožb zaradi kršitve konkurenčnega prava Unije ali nacionalnega konkurenčnega prava. Vendar pa je za postopke v zvezi s kršitvijo konkurenčnega prava značilna asimetrija informacij, zato je primerno zagotoviti, da se tožnikom podeli pravica do zagotovitve razkritja dokazov, povezanih z njihovim zahtevkom, ne da bi morali podrobno navesti vsak posamezni dokaz. [...]“

8 V uvodni izjavi 43 te direktive je navedeno:

„Kršitve konkurenčnega prava so pogosto povezane s pogoji in ceno, po katerih se blago ali storitve prodajajo, ter vodijo do povečanih stroškov in druge škode za stranke kršiteljev. [...]“

9 V uvodni izjavi 45 navedene direktive je navedeno:

„Oškodovanec, ki je dokazal, da je utrpel škodo kot posledico kršitve konkurenčnega prava, mora še vedno izkazati višino škode, da bi prejel odškodnino. Ocenjevanje škode v zadevah iz področja konkurenčnega prava je vsebinsko zelo zahtevno in lahko zahteva uporabo zapletenih ekonomskih

modelov. To je pogosto zelo drago in tožniki se soočijo s težavami pri pridobivanju podatkov, potrebnih za utemeljitev njihovih zahtevkov. Ocenjevanje škode v zadevah iz področja konkurenčnega prava lahko pomeni precejšnjo oviro za učinkovito reševanje zahtevkov za odškodnino.“

10 V uvodni izjavi 46 te direktive je navedeno:

„Kadar ne obstajajo pravila Unije o ocenjevanju višine škode, povzročene s kršitvijo konkurenčnega prava, nacionalni pravni sistemi držav članic določijo svoja pravila za oceno višine škode, na ravni držav članic in nacionalnih sodišč pa se določi, katere zahteve mora izpolniti tožnik pri dokazovanju višine škode, ki jo je utrpel, načine, ki jih lahko uporabi pri ocenjevanju višine škode, in posledice, če predpisanih zahtev ne more izpolniti v celoti. Vendar pa zahteve iz nacionalnega prava v zvezi z ocenjevanjem višine škode ne bi smele biti niti manj ugodne od zahtev v zvezi s podobnimi postopki po nacionalnem pravu (načelo enakovrednosti) niti povzročiti, da bi bilo uveljavljanje pravice do odškodnine iz prava Unije dejansko nemogoče ali pretirano oteženo (načelo učinkovitosti). Upoštevati bi bilo treba vsakršno asimetrijo informacij med strankama in dejstvo, da ocenjevanje višine škode pomeni ocenjevanje tega, kako bi se zadevni trg razvijal, če ne bi bilo kršitve. To ocenjevanje pomeni izvedbo primerjave dejanskega stanja s stanjem, ki je samo po sebi le domneva in kot takšno ne more biti nikoli popolnoma natančno določeno. Zato je primerno, da se zagotovi, da so nacionalna sodišča pristojna za ocenjevanje višine škode, povzročene s kršitvijo konkurenčnega prava. Države članice bi morale zagotoviti, da lahko nacionalni organi, pristojni za konkurenco, na zahtevo predložijo smernice glede višine. Za zagotovitev skladnosti in predvidljivosti bi morala Komisija zagotoviti splošne smernice na ravni Unije.“

11 V uvodni izjavi 47 Direktive 2014/104 je navedeno:

„Da bi odpravili asimetrijo informacij in nekatere težave v zvezi ocenjevanjem višine škode v zadevah na področju konkurenčnega prava, ter da bi zagotovili učinkovito reševanje odškodninskih zahtevkov, je primerno domnevati, da kršitve v primeru kartela povzročijo škodo, zlasti prek vpliva na ceno. Odvisno od okoliščin primera, karteli povzročijo zvišanje cene ali preprečijo znižanje cen, do katerega bi prišlo, z izjemo kartela. Ta domneva ne bi smela zajemati konkretnega obsega škode. Kršitelji bi morali imeti možnost izpodbijanja takšne domneve. To izpodbojno domnevo je primerno omejiti na kartele zaradi njihove skrivne narave, ki povečuje asimetrijo informacij in tožnikom otežuje pridobivanje dokazov, ki so potrebni za dokaz obstoja škode.“

12 Člen 3 te direktive, naslovljen „Pravica do popolne odškodnine“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da fizične ali pravne osebe, ki so utrpely škodo zaradi kršitve konkurenčnega prava, lahko zahtevajo in dobijo popolno odškodnino za takšno škodo.

2. S popolno odškodnino se za osebo, ki je utrpela škodo, vzpostavi stanje, v katerem bi bila, če ne bi bilo kršitve konkurenčnega prava. Popolna odškodnina zato zajema pravico do odškodnine za dejansko izgubo in izgubljeni dobiček skupaj s plačilom obresti.

3. Popolna odškodnina po tej direktivi ne pomeni čezmernih odškodnin, bodisi kazenskih odškodnin, večkratnih zneskov odškodnin ali drugih vrst odškodnin.“

13 Člen 5 navedene direktive, naslovljen „Razkritje dokazov“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da lahko nacionalna sodišča v postopkih v zvezi z odškodninsko tožbo v Uniji na zahtevo tožnika, ki predloži utemeljeno obrazložitev z dejstvi in dokazi, ki so dostopni pod razumnimi pogoji in zadostno podpirajo verjetnost odškodninskega zahtevka, tožencu ali tretji osebi odredijo razkritje ustreznih dokazov, s katerimi razpolagajo, v skladu s pogoji iz tega poglavja. Države članice nacionalnim sodiščem zagotovijo tudi možnost, da na zahtevo toženca tožniku ali tretji osebi odredijo razkritje ustreznih dokazov.

[...]

2. Države članice zagotovijo, da lahko nacionalna sodišča odredijo razkritje določenih dokazov ali ustreznih dokazov, ki so v utemeljeni obrazložitvi karseda natančno in podrobno opisani na podlagi dejstev, dostopnih pod razumnimi pogoji.

3. Države članice zagotovijo, da nacionalna sodišča omejijo razkritje dokazov le na tisto, kar je sorazmerno. [...]“

14 Člen 11 te direktive, naslovljen „Solidarna odgovornost“, v odstavku 1 določa:

„Države članice zagotovijo, da so podjetja, ki so s skupnim ravnanjem kršila konkurenčno pravo, solidarno odgovorna za škodo, povzročeno s kršitvijo konkurenčnega prava; vsako od teh podjetij mora plačati celotno škodo, oškodovanec pa ima pravico od katerega koli od njih zahtevati popolno odškodnino za škodo, dokler ni v celoti poplačan.“

15 Člen 17 Direktive 2014/104, naslovljen „Ocenjevanje višine škode“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da dokazno breme ter dokazni standard, ki sta potrebna za ocenitev višine škode, ne moreta v praksi onemogočiti uveljavljanja pravice do odškodnine ali ga pretirano otežiti. Države članice zagotovijo, da so nacionalna sodišča v skladu z nacionalnimi postopki pristojna za ocenjevanje višine škode, če se dokaže, da je tožnik utrpel škodo, vendar natančne ocene višine utrpele škode na podlagi razpoložljivih dokazov v praksi ni mogoče podati ali je to pretirano oteženo.

2. Domneva se, da kartelne kršitve povzročajo škodo. Kršitelj ima pravico, da izpodbija to domnevo.

3. Države članice zagotovijo, da lahko nacionalni organ, pristojen za konkurenco v postopkih v zvezi z odškodninskimi tožbami, na zahtevo nacionalnega sodišča pomaga temu nacionalnemu sodišču pri določitvi višine škode, če ta nacionalni organ, pristojen za konkurenco, smatra, da je njegova pomoč primerna.“

16 Člen 22 te direktive, naslovljen „Časovna veljavnost“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da se nacionalni ukrepi [...] za uskladitev z bistvenimi [materialnopravnimi] določbami te direktive, ne uporabljajo retroaktivno.

2. Države članice zagotovijo, da se vsi nacionalni ukrepi, sprejeti na podlagi člena 21, ki niso ukrepi iz odstavka 1, ne uporabljajo za odškodninske tožbe, ki so bile predložene nacionalnim sodiščem pred 26. decembrom 2014.“

Špansko pravo

- 17 Z Real Decreto-ley 9/2017, por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores (kraljeva uredba-zakon 9/2017 o prenosu direktiv Evropske unije na finančnem, trgovinskem in zdravstvenem področju ter o napotitvi delavcev) z dne 26. maja 2017 (BOE št. 126 z dne 27. maja 2017, str. 42820) je bil med drugim opravljen prenos Direktive 2014/104 v špansko pravo.
- 18 Z navedeno kraljevo uredbo-zakonom 9/2017 je bil v Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (zakon 1/2000 o civilnem postopku) z dne 7. januarja 2000 (BOE št. 7 z dne 8. januarja 2000, str. 575; v nadaljevanju: zakonik o civilnem postopku) dodan člen 283a(a), ki se nanaša na razkritje dokazov v okviru sodnih postopkov v zvezi z odškodninskimi tožbami za povračilo škode, nastale zaradi kršitev določb konkurenčnega prava. Odstavek 1, prvi pododstavek, te določbe je enak členu 5(1), prvi pododstavek, Direktive 2014/104.
- 19 Člen 394 tega zakonika določa:

„1. V ugotovitvenih postopkih nosi stroške na prvi stopnji stranka, katere vsi tožbeni predlogi so bili zavrtni, razen če sodišče ne presodi in ustrezno utemelji, da v zadevi obstaja resen dvom o dejanskem stanju ali pravu.

Pri presoji, ali je v zadevi obstajal dvom glede prava, se pri odločitvi o stroških upošteva ustaljena sodna praksa v podobnih zadevah.

2. V primeru ugoditve ali delne zavrtnitve tožbenih predlogov vsaka stranka plača stroške, povezane z njenim postopkom, in nosi polovico skupnih stroškov, razen kadar so podani upravičeni razlogi za naložitev stroškov samo eni stranki zaradi zlorabe postopka.

[...]“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 20 Komisija je 19. julija 2016 sprejela Sklep C(2016) 4673 final o postopku na podlagi člena 101 [PDEU] in člena 53 Sporazuma EGP (Zadeva AT.39824 – Tovornjaki), katerega povzetek je bil objavljen v *Uradnem listu Evropske unije* z dne 6. aprila 2017 (UL 2017, C 108, str. 6). Tožena stranka iz postopka v glavni stvari je bila med naslovniki tega sklepa.
- 21 Komisija je v navedenem sklepu ugotovila, da je petnajst proizvajalcev tovornjakov, med njimi tožena stranka iz postopka v glavni stvari ter podjetji Renault Trucks SAS in Iveco SpA, sodelovalo v kartelu v obliki enotne in trajajoče kršitve člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru z dne 2. maja 1992 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 52, str. 3), ki se je nanašala na dogovarjanje o določanju cen in povišanju bruto cen srednjetežkih in težkih tovornjakov v Evropskem gospodarskem prostoru (v nadaljevanju: EGP).
- 22 Za toženo stranko iz postopka v glavni stvari je ugotovljeno obdobje kršitve trajalo od 17. januarja 1997 do 18. januarja 2011.

- 23 Tožeči stranki iz postopka v glavni stvari sta 11. oktobra 2019 proti toženi stranki iz postopka v glavni stvari zaradi njenega kršitvenega ravnanja vložili odškodninsko tožbo. Podjetje D. Ignacio je v obdobju kršitve kupilo tovornjak znamke Mercedes, ki ga je proizvedla tožena stranka iz postopka v glavni stvari, podjetje Tráficos Manuel Ferrer pa je kupilo 11 tovornjakov, pet znamke Mercedes, ki jih je proizvedla navedena tožena stranka, štiri, ki jih je proizvedlo podjetje Renault Trucks, in dva, ki jih je proizvedlo podjetje Iveco, pri čemer so vsi tovornjaki imeli tehnične značilnosti vozil, kot so bile opredeljene v sklepu z dne 19. julija 2016.
- 24 Tožeči stranki iz postopka v glavni stvari trdita, da jima je nastala škoda zaradi povečanja stroškov kupljenih vozil zaradi kršitvenega ravnanja tožene stranke iz postopka v glavni stvari. Za dokaz povečanih stroškov sta predložili izvedensko mnenje, v katerem je bilo ugotovljeno, da so bili stroški na trgu, na katerega je ta kartel vplival, v povprečju višji za 16,35 %.
- 25 Ker nekaterih vozil, ki sta jih kupili tožeči stranki iz postopka v glavni stvari, ni proizvedla tožena stranka iz postopka v glavni stvari, ampak druga naslovnika sklepa z dne 19. julija 2016, je navedena tožena stranka 11. avgusta 2020 predlagala, naj se od podjetij Renault Trucks in Iveco zahteva, da intervenirata v postopku, pri čemer je trdila, da bi bila pravica do obrambe teh proizvajalcev in njena pravica do obrambe kršena, če ta proizvajalca ne bi sodelovala v postopku. Predložitveno sodišče je s sklepom z dne 22. septembra 2020 ta predlog zavrnilo in to zavrnitev potrdilo s sklepom z dne 23. oktobra 2020.
- 26 Tožena stranka iz postopka v glavni stvari je prav tako izpodbijala utemeljenost tožbe, zlasti s predložitvijo svojega izvedenskega mnenja.
- 27 Po predhodni obravnavi pred predložitvenim sodiščem so se stranke iz postopka v glavni stvari dogovorile, da se tožečima strankama omogoči dostop do podatkov, ki so bili upoštevani v izvedenskem mnenju, ki ga je predložila tožena stranka, in sicer z dvojnimi namenoma, da se tožečima strankama omogoči bolj poglobljeno izpodbijanje in da na njihovi podlagi morda preoblikujeta izvedensko mnenje, ki sta ga predložili. Ta dostop se je zagotovil v podatkovni sobi v prostorih navedene tožene stranke. Tožeči stranki iz postopka v glavni stvari sta 18. marca 2021 predložili tehnično poročilo o rezultatih, pridobljenih po seznanitvi z zadevnimi podatki.
- 28 Predložitveno sodišče je – potem ko so se stranke iz postopka v glavni stvari na glavni obravnavi izjavile o izvedenskih mnenjih in so podale predloge – s sklepom z dne 25. marca 2021 odločilo, da prekine rok za razglasitev sodbe, in jih pozvalo, naj predložijo svoja stališča o možnosti, da se Sodišču predloži predlog za sprejetje predhodne odločbe. Navedene stranke so ravnale v skladu s tem predlogom.
- 29 V teh okoliščinah je Juzgado de lo Mercantil no° 3 de Valencia (sodišče za gospodarske spore št. 3 v Valenciji, Španija) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:
- „1. Ali je s pravico oškodovanca do popolne odškodnine zaradi protikonkurenčnega ravnanja, kot izhaja iz člena 101 PDEU in sodne prakse, v kateri je razlagan, združljiva ureditev iz člena 394(2) [zakonika o civilnem postopku], v skladu s katero je mogoče temu oškodovancu naložiti plačilo dela stroškov postopka, in sicer v odvisnosti od višine zneskov, ki so bili neupravičeno plačani zaradi povečanja stroškov in ki mu jih je treba povrniti na podlagi delne ugoditve njegovemu odškodninskemu zahtevku, ki se uveljavlja na podlagi zatrjevanega obstoja kršitve konkurenčnega prava in vzročne zveze med to kršitvijo in nastankom škode, ki se v postopku nedvomno ugotovi, oceni in prizna?

2. Ali lahko nacionalno sodišče v okviru svoje pristojnosti za oceno zneska škode njeno višino zato, ker ugotovi obstoj asimetrije informacij ali nepremostljivih težav pri oceni, zaradi katerih ne bi smela biti okrnjena pravica oškodovanca do popolne odškodnine zaradi protikonkurenčnega ravnanja, kot izhaja iz člena 101 PDEU v povezavi s členom 47 [Listine], oceni subsidiarno in samostojno, in to tudi, če je oseba, oškodovana zaradi kršitve konkurenčnega prava, pri kateri je šlo za vzpostavitev kartela, zaradi katerega so se stroški povečali, med postopkom imela dostop do podatkov, ki jih je tožena stranka uporabila kot podlago za izvedensko mnenje, ki ga je predložila, da bi izključila obstoj škode, ki jo je treba povrniti?
3. Ali lahko nacionalno sodišče v okviru svoje pristojnosti za presojo zneska škode njeno višino zato, ker ugotovi obstoj asimetrije informacij ali nepremostljivih težav pri oceni, zaradi katerih ne bi smela biti okrnjena pravica oškodovanca do popolne odškodnine zaradi protikonkurenčnega ravnanja, kot izhaja iz člena 101 PDEU in v povezavi s členom 47 [Listine], oceni subsidiarno in samostojno, in to tudi, če oseba, oškodovana zaradi kršitve konkurenčnega prava, pri kateri je šlo za vzpostavitev kartela, zaradi katerega so se stroški povečali, odškodninski zahtevek uveljavlja zoper enega od naslovnikov upravne odločbe [v kateri je bila ugotovljena kršitev], ki solidarno odgovarja za to škodo, vendar proizvoda oziroma storitve, ki ga oziroma jo je oškodovanec kupil, ni prodajal?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Uvodne ugotovitve

- 30 Najprej je treba ugotoviti, da Direktiva 2014/104 v vprašanih predložitvenega sodišča ni navedena, ampak se vprašanja nanašajo na pojme iz te direktive, kot so pravica do popolne odškodnine za škodo, nastalo zaradi protikonkurenčnega ravnanja iz člena 101 PDEU, asimetrija informacij med strankami, težave pri ocenjevanju višine škode, nastale zaradi takega ravnanja, na katere lahko naleti nacionalno sodišče, in solidarna odgovornost storilcev navedenega ravnanja. Predložitveno sodišče v obrazložitvi predloga za sprejetje predhodne odločbe poleg tega postavlja vprašanje časovne veljavnosti členov 3, 5 in 11 ter člena 17(1) te direktive.
- 31 V zvezi s tem je treba spomniti, da mora Sodišče v okviru sodelovanja med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, ki je uvedeno s členom 267 PDEU, nacionalnemu sodišču podati koristen odgovor, ki mu omogoča rešitev spora, o katerem odloča. Ob upoštevanju tega lahko Sodišče po potrebi preoblikuje vprašanja, ki so mu predložena. Naloga Sodišča je namreč razložiti vse določbe prava Unije, ki jih nacionalna sodišča potrebujejo za odločanje v sporih, ki so jim predloženi, tudi če te določbe niso izrecno navedene v vprašanih, ki jih ta sodišča postavijo (sodba z dne 7. julija 2022, Pensionsversicherungsanstalt (Doba za vzgojo otrok v tujini), C-576/20, EU:C:2022:525, točka 35 in navedena sodna praksa).
- 32 Zato – čeprav je predložitveno sodišče svoje vprašanje formalno omejilo na razlago člena 101 PDEU v povezavi, glede drugega in tretjega vprašanja, s členom 47 Listine – ta okoliščina Sodišča ne ovira, da mu sporoči vse elemente razlage prava Unije, ki bi mu lahko koristili pri presoji predložene zadeve, in sicer ne glede na to, ali se je v svojem vprašanju nanje sklicevalo. Tako mora Sodišče iz vseh elementov, ki jih je predložilo predložitveno sodišče, zlasti iz obrazložitve predložitvene odločbe, izluščiti elemente prava Unije, ki jih je treba razložiti ob upoštevanju predmeta spora (glej po analogiji sodbo z dne 7. julija 2022, Pensionsversicherungsanstalt (Doba za vzgojo otrok v tujini), C-576/20, EU:C:2022:525, točka 36 in navedena sodna praksa).

33 Dalje, v zvezi z vprašanjem časovne veljavnosti členov 3, 5, 11 in člena 17(1) Direktive 2014/104, na katero se sklicuje predložitveno sodišče, je treba razlikovati glede na to, ali te določbe ob upoštevanju sodne prakse izhajajo iz člena 101 PDEU, pri čemer v tem primeru začnejo veljati takoj, ali pa izhajajo le iz te direktive, zaradi česar je treba njihovo časovno veljavnost preučiti ob upoštevanju člena 22 navedene direktive.

Prvo vprašanje

34 V zvezi s pravico do popolne odškodnine za škodo, nastalo zaradi protikonkurenčnega ravnanja, na katero se nanaša prvo vprašanje, je treba spomniti, da iz načela učinkovitosti in pravice vsakogar, da zahteva odškodnino za škodo, nastalo zaradi sporazuma ali ravnanja, ki lahko omejuje ali izkrivlja konkurenco, izhaja, da morajo oškodovane osebe imeti možnost zahtevati odškodnino ne le za nastalo škodo (*damnum emergens*), temveč tudi za izgubljeni dobiček (*lucrum cessans*) in plačilo obresti (sodba z dne 13. julija 2022, Manfredi in drugi, od C-295/04 do C-298/04, EU:C:2006:461, točka 95).

35 Tako je bil namen zakonodajalca Unije s tem, da je v členu 3(1) Direktive 2014/104 spomnil na obveznost držav članic, da zagotovijo, da lahko fizične ali pravne osebe, ki so utrpele škodo zaradi kršitve konkurenčnega prava, zahtevajo in dobijo popolno odškodnino za takšno škodo, in s tem, da je v členu 3(2) te direktive popolno odškodnino opredelil kot pravico do odškodnine za dejansko izgubo in izgubljeni dobiček skupaj s plačilom obresti, potrditi obstoječo sodno prakso, kot izhaja iz uvodne izjave 12 navedene direktive, tako da se morajo nacionalni ukrepi za prenos teh določb nujno začeti uporabljati s takojšnjim učinkom za vse odškodninske tožbe, ki spadajo na področje uporabe te direktive, kot je potrjeno v členu 22(2) navedene direktive.

36 Iz tega izhaja, da se prvo vprašanje v bistvu nanaša na to, ali pravica do popolne odškodnine za škodo, nastalo zaradi protikonkurenčnega ravnanja, kot je priznana in opredeljena v členu 3(1) in (2) Direktive 2014/104 in ki izhaja iz člena 101 PDEU, nasprotuje nacionalnemu pravilu civilnega prava, kot je določeno v členu 394(2) zakonika o civilnem postopku, na podlagi katerega v primeru delne ugoditve zahtevku nosi vsaka stranka svoje stroške in polovico skupnih stroškov, razen če ne gre za zlorabo.

37 V zvezi s tem se – kot je razvidno iz preudarkov, navedenih v točkah 34 in 35 te sodbe – pravica do popolne odškodnine za škodo, nastalo zaradi protikonkurenčnega ravnanja in zlasti kršitve člena 101 PDEU, ne nanaša na pravila v zvezi z razdelitvijo stroškov v okviru sodnih postopkov, s katerimi se ta pravica izvaja, saj cilj teh pravil ni določitev odškodnine, ampak se z njimi na ravni vsake države članice v skladu z njenim pravom določijo podrobna pravila o razdelitvi stroškov, ki so nastali v okviru izvajanja teh postopkov.

38 Poleg tega je zakonodajalec Unije poskrbel, da se vprašanje stroškov izključi s področja uporabe Direktive 2014/104, saj se to v njej obravnava le posredno, in sicer v členu 8(2) te direktive, ki se nanaša na kazni v primeru zavrnitve razkritja dokazov ali uničenja dokazov in določa, da lahko nacionalna sodišča naložijo plačilo stroškov stranki, ki je odgovorna za to zavrnitev razkritja ali uničenje dokazov.

39 Ob tem je treba spomniti, da se v zvezi s členom 101 PDEU uporablja sodna praksa Sodišča, v skladu s katero pravila v zvezi s tožbami, katerih namen je varstvo pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Unije, ne smejo biti manj ugodna od tistih, ki veljajo za podobna nacionalna pravna sredstva (načelo enakovrednosti), in ne smejo praktično onemogočiti ali

čezmerno otežiti uveljavljanja pravic, ki jih daje pravni red Unije (načelo učinkovitosti) (glej v tem smislu sodbo z dne 28. marca 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, točki 43 in 44).

- 40 Ker kršitev načela enakovrednosti očitno ni predmet obravnavane zadeve, je treba z vidika načela učinkovitosti preučiti, ali se z nacionalnim pravilom civilnega postopka, kot je določeno v členu 394(2) zakonika o civilnem postopku in ki je po potrebi podrobneje razčlenjeno s sodno prakso španskih sodišč, v skladu s katero bi bilo prav tako mogoče doseči naložitev plačila stroškov, če obstaja manjša razlika med tem, kar se je v okviru postopka zahtevalo in kar se je dobilo, praktično onemogoča oziroma pretirano otežuje uveljavljanje pravice do popolne odškodnine za škodo, nastalo zaradi protikonkurenčnega ravnanja, kot je določena v členu 3(1) in (2) Direktive 2014/104 in kot izhaja iz člena 101 PDEU.
- 41 V tem okviru se je zakonodajalec Unije, kot je razvidno iz uvodne izjave 6 Direktive 2014/104, v zvezi z odškodninskimi tožbami, vloženimi na podlagi nacionalnih ukrepov za prenos te direktive, oprl na ugotovitev, da boj proti protikonkurenčnim ravnanjem v javnem interesu, to je na pobudo Komisije in nacionalnih organov, pristojnih za konkurenco, ne zadostuje za zagotovitev popolnega spoštovanja členov 101 in 102 PDEU ter da je pomembno, da se olajša možnost sodelovanja pri uresničevanju tega cilja v zasebnem interesu (glej v tem smislu sodbo z dne 10. novembra 2022, PACCAR in drugi, C-163/21, EU:C:2022:863, točka 55).
- 42 To sodelovanje v zasebnem interesu pri denarni kazni in s tem tudi pri preprečevanju protikonkurenčnih ravnanj je še toliko bolj zaželeno, ker se z njim ne odpravlja le neposredna škoda, ki naj bi jo utrpela zadevna oseba, ampak tudi posredna škoda, nastala zaradi strukture in delovanja trga, ki ni mogel uporabiti njegove polne gospodarske učinkovitosti, zlasti v korist zadevnih potrošnikov (sodba z dne 10. novembra 2022, PACCAR in drugi, C-163/21, EU:C:2022:863, točka 56 in navedena sodna praksa).
- 43 Zakonodajalec Unije, ki je v uvodnih izjavah 14, 15, 46 in 47 Direktive 2014/104 poudaril asimetrijo informacij, ki glede vrste tožb iz te direktive obstaja med tožečo in toženo stranko, ker – kot je navedeno v uvodni izjavi 14 navedene direktive – „z dokazi, potrebnimi za dokazovanje odškodninskega zahtevka, pogosto razpolagajo izključno nasprotna stranka ali tretje osebe ter zato niso zadosti znani ali dostopni tožniku“, je, da bi ta cilj dosegel, državam članicam naložil, naj določijo ukrepe, ki bodo tožeči stranki omogočili, da odpravi to asimetrijo.
- 44 Direktiva 2014/104, na prvem mestu, za uresničitev tega cilja tem državam nalaga, naj v skladu s členom 5 te direktive tej stranki zagotovijo možnost, da lahko nacionalnim sodiščem predlaga, naj toženi stranki ali tretji osebi pod nekaterimi pogoji odredijo razkritje ustreznih dokazov, s katerimi razpolagajo. Na drugem mestu, navedena direktiva navedenim državam nalaga, da zagotovijo, da so ta sodišča pod nekaterimi pogoji v skladu s členom 17(1) te direktive pristojna za ocenjevanje višine škode, če višine škode praktično ni mogoče ali jo je pretirano težko določiti, po potrebi in če želijo s pomočjo nacionalnega organa, pristojnega za konkurenco, kot izhaja iz člena 17(3) navedene direktive. Na tretjem mestu, ta direktiva države članice zavezuje, da uvedejo domneve, zlasti domnevo iz člena 17(2) te direktive o tem, da kartelne kršitve povzročajo škodo.
- 45 Iz tega izhaja, da se Direktiva 2014/104 – drugače kot Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288), katere razlaga je bila med drugim podana v sodbi z dne 16. julija 2020, Caixabank in Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 in C-259/19, EU:C:2020:578), ki jo navaja predložitveno sodišče in pri katerih gre običajno za šibkejšo stranko,

potrošnika, ki se sooča z močnejšo stranko, poslovnežem, ki je prodal ali dal v najem blago oziroma zagotovil storitve, pri čemer je to neenako razmerje moči konkretizirano v pogodbenem razmerju, ki je omejeno zlasti z načelom prepovedi nedovoljenih pogojev, načeloma sankcioniranim z razglasitvijo takih pogojev za nične – nanaša na tožbe, s katerimi se uveljavlja nepogodbena odgovornost podjetja in za katere je značilno razmerje moči med strankami spora, ki ga je mogoče s sprejetjem nacionalnih ukrepov za prenos vseh določb te direktive, naštetih v točki 44 te sodbe, glede na to, kako bo zlasti tožeča stranka uporabila na ta način zagotovljena sredstva, ponovno uravnotežiti.

- 46 Zato je treba ugotoviti, da te sodne prakse ni mogoče prenesti na vrsto sporov, za katere je značilno posredovanje zakonodajalca Unije, ki tožeči stranki, ki je bila sprva v manj ugodnem položaju, daje na voljo sredstva za ponovno uravnoteženje razmerja moči med njo in toženo stranko v njeno korist. Razvoj tega razmerja moči, o katerem suvereno presodi nacionalno sodišče, je odvisen od ravnanja vsake od teh strank in zlasti od tega, ali je tožeča stranka uporabila sredstva, ki so ji na voljo, zlasti v zvezi z možnostjo, da nacionalnemu sodišču predlaga, naj toženi stranki ali tretji osebi v skladu s členom 5(1), prvi pododstavek, Direktive 2014/104 odredi razkritje ustreznih dokazov, s katerimi razpolaga.
- 47 Iz tega sledi, kot je generalna pravobranilka navedla v točki 68 sklepnih predlogov, da se lahko tožeči stranki v odškodninskih postopkih zaradi kršitev konkurenčnega prava ob delnem neuspehu razumno naloži, da nosi svoje stroške ali vsaj njihov del ter del skupnih stroškov, zlasti če je odgovorna za nastanek teh stroškov, na primer zaradi postavljanja pretiranih zahtevkov ali načina postopanja tožeče stranke v postopku.
- 48 Zato je treba razsoditi, da nacionalno pravilo civilnega postopka, kot je določeno v členu 394(2) zakonika o civilnem postopku v povezavi s sodno prakso španskih sodišč, navedeno v točki 40 te sodbe, praktično ne onemogoča ali pretirano ne otežuje uveljavljanja pravice do popolne odškodnine za škodo, nastalo zaradi protikonkurenčnega ravnanja, kot je določena in opredeljena v členu 3(1) in (2) Direktive 2014/104 in kot izhaja iz člena 101 PDEU, tako da se z njim ne krši načelo učinkovitosti.
- 49 Na podlagi zgoraj navedenih preudarkov je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 101 PDEU ter člen 3(1) in (2) Direktive 2014/104 razlagati tako, da ne nasprotujeta nacionalnemu pravilu civilnega postopka, v skladu s katerim v primeru delne ugotovitve zahtevku vsaka stranka nosi svoje stroške ter polovico skupnih stroškov, razen če ne gre za zlorabo.

Drugo in tretje vprašanje

- 50 Predložitveno sodišče z drugim in tretjim vprašanjem, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 17(1) Direktive 2014/104 razlagati tako, da je treba sodno ocenjevanje škode, povzročene s protikonkurenčnim ravnanjem tožene stranke, dovoliti v okoliščinah, v katerih, prvič, je tožena stranka tožeči stranki omogočila dostop do informacij, na podlagi katerih je prvonavedena pripravila izvedensko mnenje, da bi izključila obstoj škode, ki naj bi jo bilo treba povrniti, in drugič, je odškodninski zahtevek naslovljen le na tistega od naslovnikov sklepa o ugotovitvi kršitve člena 101 PDEU, ki je toženi stranki prodal le del proizvodov, ki jih je ta kupila in za katere trdi, da so bili stroški zanje zaradi te kršitve večji. Predložitveno sodišče v tem okviru možnost take ocene pogojuje z ugotovitvijo obstoja asimetrije informacij ali nepremostljivih težav pri ocenjevanju višine škode.

- 51 Najprej je treba spomniti, da je člen 17(1) Direktive 2014/104 procesna določba v smislu člena 22(2) te direktive (sodba z dne 22. junija 2022, Volvo in DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, točka 85), tako da se nacionalni ukrepi za prenos tega člena 17(1) v skladu z navedenim členom 22(2) uporabljajo za odškodninske tožbe, vložene po 26. decembru 2014.
- 52 Ob tem je treba navesti, prvič, da se z odškodninskimi tožbami, ki spadajo na področje uporabe Direktive 2014/104, tako kot s tožbami zaradi civilne odgovornosti na splošno, zahteva plačilo čim natančnejše odškodnine za škodo, potem ko sta ugotovljena obstoj in pripisljivost škode, s čimer pa ni mogoče izključiti, da – ko nacionalno sodišče odloča o določitvi zneska odškodnine – še vedno obstajajo nekatere negotovosti. Zato zgolj obstoj teh negotovosti, ki so neločljivo povezane s sporom v zvezi z odgovornostjo in ki dejansko izhajajo iz soočenja s trditvami in izvedenskimi mnenji v okviru kontradiktorne razprave, ne ustreza stopnji zapletenosti pri oceni škode, ki se zahteva za to, da se uporabi sodno ocenjevanje iz člena 17(1) te direktive.
- 53 Drugič, že samo besedilo te določbe omejuje področje uporabe sodnega ocenjevanja škode na položaje, v katerih je po tem, ko je bil obstoj te škode v zvezi s tožečo stranko ugotovljen, praktično nemogoče ali pretirano težko oceniti škodo, do česar lahko na primer pride zaradi posebej velikih težav pri razlagi predloženih dokumentov, predloženih glede deleža prenosa povečanih stroškov, nastalih zaradi kartela, na cene proizvodov, ki jih je tožeča stranka kupila od enega od udeležencev v kartelu.
- 54 Zato se pojem asimetrije informacij, čeprav je bil podlaga za sprejetje člena 17(1) Direktive 2014/104, kot je razvidno iz točke 43 te sodbe, pri izvajanju te določbe – v nasprotju s tem, kakor bi se lahko razumelo drugo in tretje vprašanje – vendarle ne uporablja. V zvezi s tem, kot je generalna pravobranilka poudarila v točki 86 sklepnih predlogov, lahko pri konkretnem ocenjevanju višine škode nastanejo težave, tudi če so stranke glede razpoložljivih informacij v enakopravnem položaju.
- 55 V zvezi s tem je treba, na prvem mestu, poudariti, da je treba za dosego cilja iz točke 41 te sodbe uporabiti sredstva, s katerimi je mogoče odpraviti asimetrijo informacij med strankami v sporu, saj kršitelj po definiciji ve, kaj je storil in kaj se mu je, odvisno od primera, očitalo, ter pozna dokaze, ki so lahko v podobnem primeru služili Komisiji ali zadevnemu nacionalnemu organu, pristojnem za konkurenco, za dokazovanje njegovega sodelovanja pri protikonkurenčnem ravnanju v nasprotju s členoma 101 in 102 PDEU, medtem ko oseba, ki je bila s tem ravnanjem oškodovana, s temi dokazi ne razpolaga (sodna z dne 10. novembra 2022, PACCAR in drugi, C-163/21, EU:C:2022:863, točka 59).
- 56 Na drugem mestu, zakonodajalec Unije je za odpravo te asimetrije informacij torej sprejel sklop ukrepov, naštetih v točki 44 te sodbe, pri čemer je treba poudariti, da so medsebojno povezani, saj bo lahko potreba po sodnemu ocenjevanju škode odvisna zlasti od rezultata, ki ga je dosegla tožeča stranka po vložitvi zahteve za razkritje dokazov na podlagi člena 5(1), prvi pododstavek, Direktive 2014/104.
- 57 Na tretjem mestu, nacionalno sodišče mora zaradi ključne vloge te določbe v tej direktivi, preden poda oceno škode, preveriti, ali je tožeča stranka to določbo uporabila. Če je namreč praktična nemožnost ocenjevanja višine škode nastala zaradi nedelovanja tožeče stranke, nacionalno sodišče ne more niti nadomestiti te stranke niti odpraviti njenih pomanjkljivosti.

- 58 V obravnavanem primeru je položaj drugačen, saj je tožena stranka po tem, ko ji je to dovolilo predložitveno sodišče, tožeči stranki na lastno pobudo omogočila dostop do podatkov, na katere se je oprla, da bi nasprotovala izvedenskemu mnenju tožeče stranke. V zvezi s tem je treba ugotoviti, prvič, da se lahko zaradi takega dostopa razvije kontradiktorna razprava o resničnosti in znesku škode ter da torej koristi tako strankam, ki lahko natančneje razdelajo, spremenijo ali dopolnijo svoje trditve, kot nacionalnemu sodišču, ki zaradi tega izvedenskega mnenja, ki mu sledi predložitev drugega izvedenskega mnenja, pojasnjenega z dostopom do podatkov, na katerih temelji, razpolaga z elementi, na podlagi katerih je mogoče najprej ugotoviti resničnost škode, ki jo je utrpela tožeča stranka, in nato še določiti obseg te škode, zaradi česar se lahko izogne sodnemu ocenjevanju škode. Drugič, tak dostop do podatkov, s katerim se nikakor ne izniči pomen uporabe zahteve za razkritje dokazov iz člena 5(1), prvi pododstavek, Direktive 2014/104, lahko, nasprotno, za tožečo stranko pomeni usmeritev in se ji z njim zagotovijo napotki v zvezi z dokumenti ali podatki, za katere meni, da mora z njimi nujno razpolagati.
- 59 Ob upoštevanju tega morebitnega vpliva člena 5(1) te direktive na možnost nacionalnega sodišča, da oceni škodo na podlagi člena 17(1) navedene direktive, okoliščina, ki je značilna za položaj iz postopka v glavni stvari, in sicer, da je tožena stranka, potem ko ji je predložitveno sodišče to dovolilo, tožeči stranki na lastno pobudo omogočila dostop do podatkov, na katere se je oprla pri izpodbijanju izvedenskega mnenja tožeče stranke, še ni upoštevana za presojo, ali nacionalno sodišče sme podati oceno škode.
- 60 Tretjič, stranka, ki vloži odškodninski zahtevek, utemeljen na obstoju škode, povzročene s protikonkurenčnim ravnanjem, lahko ta zahtevek naslovi samo na enega od storilcev tega ravnanja, saj je v skladu s sodno prakso, kot je generalna pravobranilka navedla v točki 102 sklepnih predlogov, posledica kršitve konkurenčnega prava načeloma solidarna odgovornost njenih storilcev (sodba z dne 29. julija 2019, Tibor-Trans, C-451/18, EU:C:2019:635, točka 36).
- 61 Zato je treba člen 11(1) Direktive 2014/104 v delu, v katerem določa tako možnost, šteti za določbo, s katero se kodificira sodna praksa Sodišča, in zanj iz enakih razlogov, kot so navedeni v točki 35 te sodbe v zvezi s členom 3(1) in (2) te direktive, šteti, da spada med določbe navedene direktive, za katere začnejo nacionalni ukrepi za prenos veljati takoj.
- 62 Vendar se s to možnostjo stranki, ki je vložila odškodninsko tožbo, ki spada na področje uporabe Direktive 2014/104, ne sme odvzeti možnost, da nacionalnemu sodišču, ki odloča o zadevi, predlaga, naj drugim kršiteljem odredi razkritje ustreznih dokazov v skladu s podrobnimi pravili in v mejah, opredeljenih v členu 5 te direktive, da bi lahko to sodišče ugotovilo obstoj in obseg škode ter se tako izognilo sodnemu ocenjevanju škode.
- 63 V obravnavanem primeru sta namreč dva druga proizvajalca tovornjakov, ki ju je Komisija sankcionirala s sklepom z dne 19. julija 2016, in sicer podjetji Renault Trucks in Iveco, prodajala vozila, ki jih je kupilo podjetje Tráficos Manuel Ferrer, in bi ji zato lahko predložila dokaze o povečanju stroškov zaradi kartela, da bi se ugotovilo, ali in v kolikšnem obsegu so se ti dejansko odražali v nakupni ceni štirih tovornjakov podjetja Renault Trucks in dveh tovornjakov podjetja Iveco. V zvezi s tem je treba opozoriti, da ima tožena stranka na podlagi člena 5(1), prvi pododstavek, zadnji stavek, navedene direktive tudi možnost nacionalnemu sodišču predlagati, naj drugim kršiteljem odredi razkritje ustreznih dokazov, kar se lahko izkaže za posebej koristno v položaju, v katerem je predložitveno sodišče, kot v obravnavanem primeru, zavrnilo nujno intervencijo dveh od teh kršiteljev.

- 64 Ob upoštevanju tega morebitnega vpliva člena 5(1) Direktive 2014/104 na možnost nacionalnega sodišča, da na podlagi člena 17(1) te direktive poda oceno škode, okoliščina, ki je značilna za položaj iz postopka v glavni stvari, in sicer, da je odškodninski zahtevek naslovljen le na tistega od naslovnikov sklepa o ugotovitvi kršitve člena 101 PDEU, ki je prodal le del proizvodov, ki jih je kupila tožeča stranka in za katere trdi, da so bili stroški zanje zaradi te kršitve večji, sama po sebi upoštevna za presojo, ali nacionalno sodišče sme podati oceno škode.
- 65 Zato je treba ob upoštevanju zgoraj navedenih preudarkov na drugo in tretje vprašanje odgovoriti, da je treba člen 17(1) Direktive 2014/104 razlagati tako, da niti okoliščina, da je tožena stranka v okviru tožbe, ki spada na področje uporabe te direktive, tožeči stranki omogočila dostop do podatkov, na katere se je oprla, da bi nasprotovala izvedenskemu mnenju tožeče stranke, niti dejstvo, da je tožeča stranka zahtevo naslovila le na enega od storilcev navedene kršitve, sami po sebi nista upoštevni za presojo, ali sme nacionalno sodišče podati oceno škode, saj mora biti za to oceno, prvič, obstoj te škode dokazan, in drugič, praktično nemogoče ali pretirano težko natančno oceniti višino škode, zaradi česar je treba upoštevati vse dejavnike, ki so pripeljali do te ugotovitve in zlasti neuspešnost ukrepov, kot je zahteva za razkritje dokazov iz člena 5 navedene direktive.

Stroški

- 66 Ker je ta postopek za stranke iz postopka v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

- 1. Člen 101 PDEU in člen 3(1) in (2) Direktive 2014/104/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. novembra 2014 o nekaterih pravilih, ki urejajo odškodninske tožbe po nacionalnem pravu za kršitve določb konkurenčnega prava držav članic in Evropske unije**

je treba razlagati tako, da

ne nasprotujeta nacionalnemu pravilu civilnega postopka, v skladu s katerim v primeru delne ugoditve zahtevku vsaka stranka nosi svoje stroške ter polovico skupnih stroškov, razen če ne gre za zlorabo.

- 2. Člen 17(1) Direktive 2014/104**

je treba razlagati tako, da

niti okoliščina, da je tožena stranka v okviru tožbe, ki spada na področje uporabe te direktive, tožeči stranki omogočila dostop do podatkov, na katere se je oprla, da bi nasprotovala izvedenskemu mnenju tožeče stranke, niti dejstvo, da je tožeča stranka zahtevo naslovila le na enega od storilcev navedene kršitve, sami po sebi nista upoštevni za presojo, ali sme nacionalno sodišče podati oceno škode, saj mora biti za to oceno, prvič, obstoj te škode dokazan, in drugič, praktično nemogoče ali pretirano težko natančno oceniti višino škode, zaradi česar je treba upoštevati vse dejavnike, ki so pripeljali do te ugotovitve in zlasti neuspešnost ukrepov, kot je zahteva za razkritje dokazov iz člena 5 navedene direktive.

Podpisi